

MARIA CHUCHRA
PAULINA WÓJTOWICZ

SAMOAKCEPTACJA U STUDENTÓW O OKREŚLONEJ PŁCI PSYCHOLOGICZNEJ

I. WSTĘP

Zagadnienie płci psychologicznej jest stosunkowo nowym problemem badawczym na gruncie nauk psychologicznych. Szerzej problem ten zaczęto analizować od momentu zaproponowania przez Sandrę L. Bem teorii schematów płciowych, która proponuje nowe wyjaśnienia procesu różnicowania się ról męskich i kobiecych oraz identyfikacji płciowej od momentu narodzin¹ Według tej teorii płeć psychologiczna jest pewnym układem cech psychicznych, który jest uzależniony od kulturowego kontekstu środowiska, w jakim dorasta dziecko. Oznacza to, że uczy się ono takich a nie innych definicji płci, jakie są przyjęte i aprobowane przez społeczność, wśród której żyje, a następnie koduje i przetwarza informacje o sobie, posługując się wytworzonym schematem płci. Schemat zaś jest „strukturą poznawczą, siatką skojarzeń, która selekcjonuje, organizuje i ukierunkowuje indywidualną percepcję”². Dziecko uczy się zastosowania schematycznej selektywności

---

Dr MARIA CHUCHRA – adiunkt Katedry Opieki Społecznej Paliatywnej i Hospicyjnej w Instytucie Nauk o Rodzinie KUL; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin.

Mgr PAULINA WÓJTOWICZ – absolwentka Wydziału Teologii KUL.

¹ Zob. S. L. B e m, *The Measurement of Psychological Androgyny*, „Journal of Consulting and Clinical Psychology”, 1974, nr 42, s. 155-162; t a ż, *Sex Role Adaptability: One Consequence of Psychological Androgyny*, „Journal of Personality and Social Psychology”, 1975, nr 31, s. 634-643; t a ż, *Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing*, „Psychological Review”, 1981, nr 88, s. 354-364.

² A. K u c z y ń s k a, *Inwentarz do oceny płci psychologicznej*, Warszawa 1992, s. 7-8.

wobec siebie samego, wybierając spośród wielu możliwych wymiarów ludzkiej osobowości jedynie te, które odpowiadają jego płci, i włącza je do tworzącej się koncepcji własnej osoby. Przyswojony schemat ma wpływ na zachowanie dziecka i na rodzaj rejestrowanych przez nie informacji, jest też swoistym wskaźnikiem męskości czy kobiecości³

Gotowość do posługiwania się schematem płci w odniesieniu do siebie i świata jest określana natomiast jako płeć psychiczna, w literaturze nazywana także psychologiczną. W toku swoich badań Bem wyróżniła cztery podstawowe typy płci psychologicznej:

(1) osoby określone seksualnie, tzw. kobiece kobiety i męscy mężczyźni, których cechy psychiczne odpowiadają ich płci biologicznej;

(2) osoby androgyniczne, które mają w równym stopniu cechy męskie i kobiece;

(3) osoby nieokreślone seksualnie, które mają w niewielkim stopniu ukształtowane cechy męskie i kobiece;

(4) osoby krzyżowo określone seksualnie, których cechy psychiczne odpowiadają przeciwnej ich płci biologicznej⁴

Osoby określone seksualnie i krzyżowo określone seksualnie charakteryzują się większą gotowością do posługiwania się schematem płci zdefiniowanym społecznie i jednocześnie budują na nim koncepcję własnej osoby. Natomiast osoby androgyniczne i nieokreślone seksualnie budują koncepcje „ja” poza tym kulturowym schematem, i w ich przypadku wymiar płci nie jest tak ważnym wymiarem obrazu siebie.

Osoby, które charakteryzują się schematem płci, zachowują się zgodnie ze stereotypami płci; u aschematyków zachowanie to jest przeciwne ich płci biologicznej. Według Bem, tradycyjne role związane z płcią ograniczają możliwości człowieka, zamykają w wąskich ramach społecznie zdefiniowanej kobiecości lub męskości. Dopiero androgynia psychiczna zapewnia szerszy repertuar zachowań i elastyczność⁵ Daje więcej możliwości działania, ponieważ uniezależnia od presji społecznej.

Koncepcja androgynii zakłada nie tylko integrację pierwiastków męskości i kobiecości, ale także uznaje tę integrację za swego rodzaju normę psychiczną, podstawę zdrowia psychicznego, która uwalnia od dotychczasowego

---

³ Tamże.

⁴ Cyt. za: K u c z y ń s k a, dz. cyt., s. 26-27

⁵ M. K o r z e n i e w s k a, *Idea androgynii a jej użyteczność z punktu widzenia męskich interesów – ujęcie feministyczne*, „Nowiny Psychologiczne”, 1998, nr 3, s. 86.

„więzienia płci”, jakim były stereotypy społeczne. Według autorki koncepcji: „zachowanie [bowiem] nie powinno mieć żadnej płci”⁶

Mimo pewnych zalet, koncepcja androgynii rodzi wiele wątpliwości i pytań, m.in. to, czy kształtowanie się osobowości androgynicznej nie jest związane z ryzykiem zakłócenia procesu rozwoju seksualnego. Rolę uwarunkowań kulturowych akcentują niemal wszystkie koncepcje rozwoju seksualnego i aktywności seksualnej człowieka⁷

Postrzeganie siebie jako kobiety lub mężczyzny jest istotnym elementem obrazu siebie. Wpływa na ogólną samoocenę, a co za tym idzie – na poziom akceptacji. Pozytywny stosunek i uznawanie siebie za istotę wartościową, godną szacunku składa się na opis tej właśnie postawy, którą można nazwać samoakceptacją. To poczucie własnej wartości, zadowolenia z siebie oznacza znajomość zarówno zalet, jak i wad, unikanie narcyzmu, pychy, próżności, a także wszelkich postaw samoodtrącania, samoponiżania. Jeżeli bycie mężczyzną lub kobietą wydaje się najbardziej podstawowym elementem składającym się na koncepcję własnej osoby, będzie to również istotnym przedmiotem samooceny i wymiarem samoakceptacji. Ocenianie samego siebie jest zawsze nacechowane silnym ładunkiem emocjonalnym. Zgoda na siebie pociąga za sobą pozytywne emocje i uczucia względem własnej osoby, niezgoda zaś – frustrację, niezadowolenie i niechęć.

Poziom akceptacji determinowany jest wieloma czynnikami. Dotychczasowe wyniki badań dostarczają różnych opinii na temat powiązania określonego typu płci psychologicznej z poziomem samooceny. Tak więc kwestia wpływu typu płci psychologicznej na poziom samoakceptacji nadal pozostaje otwarta. Dotychczasowe wyniki badań są niejednoznaczne, a często nawet sprzeczne.

Problem niniejszej pracy zawiera się w pytaniu: Jaki jest poziom samoakceptacji u studentów o określonym typie płci psychologicznej? Pytanie to rodzi następne: posiadanie jakich cech osobowości warunkuje akceptację siebie u poszczególnych typów płci psychologicznej?

Celem pracy jest próba odpowiedzi na postawiony problem, czyli określenie poziomu samoakceptacji w zależności od typu płci psychologicznej, jaki charakteryzuje daną osobę, oraz przeanalizowanie zależności między wskaźnikami samoakceptacji a cechami obrazu siebie.

---

⁶ S. L. B e m, *Androgynia psychiczna a tożsamość płciowa*, [w:] Ph. Z i m b a r d o, F. L. R u c h, *Psychologia i życie*, Warszawa 1988, s. 438.

⁷ K u c z y ń s k a, dz. cyt., s. 11.

Na podstawie dostępnej literatury zostały postawione następujące hipotezy badawcze, które poddano weryfikacji:

1. Istnieją różnice w poziomach samoakceptacji u osób z określonymi typami płci psychologicznej.
2. Poziom samoakceptacji jest wyższy u osób określonych seksualnie i u osób androgynicznych niż u osób nieokreślonych seksualnie i u osób krzyżowo określonych seksualnie.

II. GRUPA BADANA

Badana grupa składała się ze 107 osób, głównie studentów III, IV i V roku studiów dziennych, w większości lubelskich uczelni wyższych i uniwersytetów. Ich wiek wahał się pomiędzy 21. a 24. rokiem życia. W badaniach wzięło udział 55 mężczyzn i 52 kobiety. Zdecydowana większość badanych pochodziła ze środowiska miejskiego – 77%, a tylko 23% wychowywało się na wsi. Największy odsetek badanych stanowili studenci Instytutu Nauk o Rodzinie – 33%, drugą co do wielkości grupą byli studenci socjologii – 29%, następnie politolodzy (16%) i teolodzy (7%). Wśród badanych 15% stanowili studenci różnych kierunków studiów, m.in. przyszły prawnik, psycholog, lekarz, nauczyciel historii i stomatolog.

Analizując strukturę rodziny zauważono, że 81% badanych pochodziło z rodzin pełnych, natomiast 19% – z rodzin niepełnych i częściej byli to mężczyźni. Główną przyczyną niepełnej rodziny była śmierć jednego z rodziców (11%), następnie rozwód (6%) i separacja (2%).

III. METODY

W pracy zastosowano następujące metody: 1. Inwentarz do oceny płci psychologicznej A. Kuczyńskiej (IPP), 2. Test Przymiotnikowy (ACL) H. G. Gougha i A. B. Heilbruna, 3. Inwentarz danych osobowych, własnej konstrukcji.

Inwentarz do oceny płci psychologicznej został skonstruowany na podstawie teorii schematów płciowych Sandry Bem. Składa się z 35 pozycji, z których 15 odzwierciedla stereotyp kobiecości funkcjonujący w kulturze, a 15 – stereotyp męskości, także uwarunkowany kulturowo. Ostatnie pięć pozycji to cechy neutralne, przypisywane w kulturze jednakowo mężczyznom

i kobietom. Uzyskany przez osobę wynik w inwentarzu pozwala określić jeden z czterech możliwych typów płci psychologicznej; dla kobiet: KK – kobiece kobiety, MK – męskie kobiety, KA – kobiety androgyniczne, KN – kobiety niezróżnicowane; dla mężczyzn: MM – mężczyźni mężczyźni, KM – kobiece mężczyźni, MA – mężczyźni androgyniczni, MN – mężczyźni niezróżnicowani.

W niniejszej pracy zastosowano wersję testu w adaptacji A. Kuczyńskiej⁸ Normalizacja testu została oparta na wynikach, jakie otrzymali studenci wyższych uczelni we Wrocławiu. Współczynnik rzetelności dla skali Męskości wyniósł $M = 0,78$, zaś dla skali kobiecości – $0,79$. Test jest łatwy i prosty w zastosowaniu. Można nim badać osoby indywidualnie i grupowo.

Test Przymiotnikowy ACL (The Adjective Check List) H. G. Gougha i A. B. Heilbruna został opracowany w Stanach Zjednoczonych, na gruncie polskim natomiast zaczął być stosowany od lat sześćdziesiątych⁹ Składa się z 300 przymiotników, które odnosząc się do osobowości, służą do charakteryzowania siebie lub innych. Pozwala on także, przy użyciu odpowiednich wzorów, obliczyć wskaźnik samoakceptacji. W niniejszej pracy obliczono go według wzoru $s = Fav/Unfav$, gdzie Fav oznacza liczbę przymiotników pozytywnych, a Unfav – liczbę przymiotników negatywnych, którą badany użył do opisu siebie¹⁰

Inwentarz danych składa się z 14 pytań, które dotyczą podstawowych cech socjodemograficznych badanych osób.

IV WYNIKI BADAŃ

W pierwszej części przedstawiono wskaźniki samoakceptacji oraz porównano je między poszczególnymi typami płci psychologicznej. W części drugiej wykazano, z jakimi cechami obrazu siebie związana jest akceptacja siebie u studentów o określonej płci psychologicznej.

---

⁸ Dz. cyt.

⁹ H. G. G o u g h, A. B. H e i l b r u n, *The Adjective Check List. Manual* (rew ed.), Palo Alto: Consulting Psychologists Press 1980; A. J u r o s, P O l e ś, *Struktura czynnikowa i skupieniowa Testu Przymiotnikowego ACL H. G. Gougha i A. B. Heilbruna*, [w:] *Z psychometrycznych problemów diagnostyki psychologicznej*, red. J. Brzeziński, E. Hornowska, Poznań 1993, s. 171-201.

¹⁰ J. M. W o l i ń s k a, R. Ł. D r w a l, *Test Przymiotnikowy (ACL) H. G. Gougha i A. B. Heilbruna w badaniach samooceny i percepcji społecznej*, [w:] *Adaptacja kwestionariuszy osobowości*, red. P. Brzozowski, Warszawa 1995, s. 87.

1. Poziom samoakceptacji

Istnieją różne sposoby obliczania poziomu samoakceptacji. W niniejszej pracy posłużono się wskaźnikiem akceptacji, obliczanym według wzoru $s = Fav/Unfav$, gdzie Fav oznacza liczbę pozytywnych przymiotników, a Unfav – liczbę przymiotników negatywnych, które studenci wybrali do opisu siebie. Wskaźnik samoakceptacji dla całej badanej grupy wynosił 0,95. Oznacza to, że na ogół studenci wybrali do opisu siebie więcej przymiotników negatywnych niż pozytywnych.

W pierwszym etapie pracy, opierając się na wynikach Inwentarza do oceny płci psychologicznej, z grupy 107 studentów wyodrębniono cztery podgrupy o określonym typie płci psychologicznej. Interesujące wydaje się przeanalizowanie rozkładu liczebności według płci biologicznej (tab. 1).

Tab. 1. Rozkład przynależności do typów płci psychologicznej

<p>Osoby krzyżowo określone seksualnie męskie kobiety – kobiece mężczyźni</p> <p>4 kobiety i 10 mężczyzn N = 14</p>	<p>Osoby nieokreślone seksualnie</p> <p>N = 17 6 kobiet i 11 mężczyzn</p>
<p>Osoby określone seksualnie kobiece kobiety – męscy mężczyźni</p> <p>29 kobiet i 14 mężczyzn N = 43</p>	<p>Osoby androgyniczne</p> <p>N = 33 13 kobiet i 20 mężczyzn</p>

Jak wynika z tabeli, najliczniejsza jest grupa osób o określonej płci psychologicznej ($N = 43$), wśród których znalazło się 29 kobiet i 14 mężczyzn. Nieco mniejszą grupę tworzą osoby androgyniczne ($N = 33$), którą stanowi 20 mężczyzn i 13 kobiet. W skład grupy osób nieokreślonych seksualnie ($N = 17$) weszło 11 mężczyzn i 6 kobiet. Najmniej liczną grupą są osoby krzyżowo określone seksualnie ($N = 14$; 10 mężczyzn i 4 kobiety).

W następnym etapie pracy obliczono wskaźniki samoakceptacji dla każdego typu płci psychologicznej (zob. tab. 2).

Tab. 2. Średnie wskaźniki samoakceptacji u określonych typów płci psychologicznej (Fav/Unfav)

Typy płci psychologicznej	Średnie	Odchylenie standardowe	ANOVA	
			F	p
Krzyżowo określone seksualnie	0,95	0,26	3,99	0,01
Określone seksualnie	0,91	0,24	–	–
Nieokreślone seksualnie	0,85	0,27	–	–
Androgyniczne	1,09	0,29	–	–

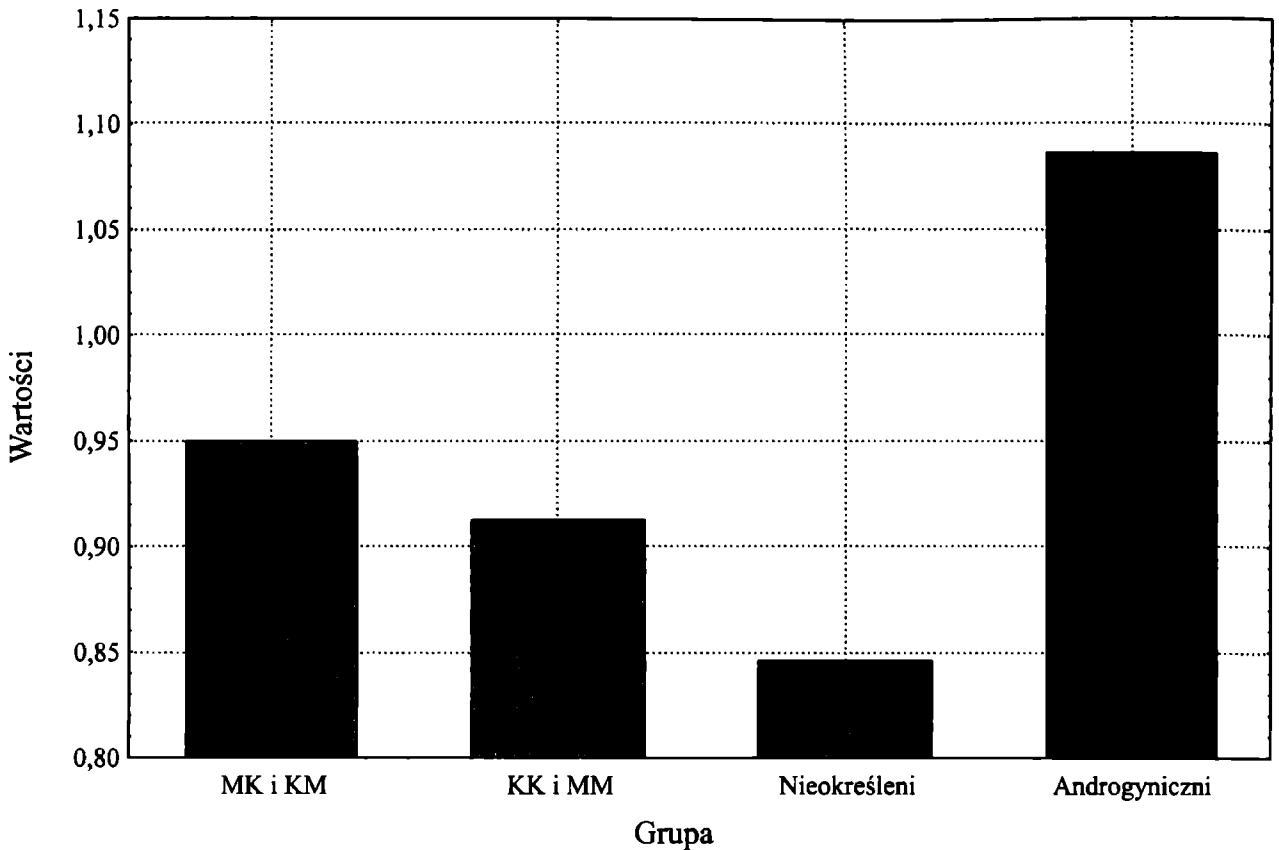
Analiza wskaźników ujawnia, że najwyższy poziom samoakceptacji (1,09) charakteryzuje osoby androgyniczne, i jest to jedyna grupa, która do opisu siebie wybrała nieco więcej przymiotników pozytywnych niż negatywnych. Nieznacznie niższy wskaźnik (0,95) otrzymały osoby krzyżowo określone seksualnie. U osób określonych seksualnie wskaźnik samoakceptacji jest równy 0,91, zaś najniższy (0,85) występuje w grupie osób nieokreślonych seksualnie, które cechuje najniższy poziom akceptacji siebie.

Ze względu na to, że różnice między wskaźnikami są niewielkie (rzędu kilku setnych), zbadano, czy są one istotne. Uzyskane wyniki przedstawia tabela 3.

Tab. 3. Porównanie wskaźników samoakceptacji (test *post hoc* Tukeya)

Typy płci psychologicznej	Krzyżowo określone (1)	Określone (2)	Nieokreślone (3)	Androgyniczne (4)
Krzyżowo określone (1)	–	–	–	–
Określone seksualnie (2)	0,983	–	–	–
Nieokreślone seksualnie (3)	0,732	0,883	–	–
Androgyniczne (4)	0,528	0,05	0,05	–

Porównując wskaźniki samoakceptacji (każdą grupę z każdą), otrzymano dwie różnice istotne na poziomie statystycznym. Występują one między grupą androgyniczną i określoną seksualnie oraz androgyniczną i nieokreśloną seksualnie, co wskazuje na istotnie różny poziom akceptacji siebie u osób przynależących do tych grup. Wyraźniej uwidocznione jest to na rysunku 1.

Rys. 1. Graficzne przedstawienie wskaźników samoakceptacji

2. Uwarunkowania akceptacji siebie

Akceptacja siebie związana jest z posiadaniem cech, które człowiek u siebie lubi, dlatego też w następnej kolejności przeanalizowano zależności między wskaźnikami akceptacji siebie a cechami obrazu siebie w poszczególnych grupach studentów. Przez obraz siebie rozumie się zespół cech, za pomocą których dana osoba charakteryzuje siebie. Współczynniki korelacji określono za pomocą testu r Pearsona.

2.1. Samoakceptacja u osób androgynicznych

W pierwszym etapie pracy wykazano, z jakimi cechami osobowości związana jest akceptacja siebie u osób androgynicznych (tab. 4).

Tab. 4. Współczynniki korelacji między wskaźnikiem samoakceptacji a aktualnym obrazem siebie u osób androgynicznych

Skale testu ACL	Współczynniki korelacji r Pearsona	$p <$
Nck – ogólna liczba przymiotników	0,06	–
Fav – liczba przymiotników pozytywnych	0,92	0,0001
Ufv – liczba przymiotników negatywnych	-0,77	0,0001
Com – typowość	0,66	0,0001
Ach – osiągnięć	0,51	0,01
Dom – dominacji	0,49	0,01
End – wytrwałości	0,44	0,01
Ord – porządku	0,31	–
Int – rozumienia siebie i innych	0,60	0,0001
Nur – opiekowania się	0,49	0,01
Aff – afiliacji	0,77	0,0001
Het – kontaktów heteroseksualnych	0,53	0,01
Exh – ujawniania się	0,09	–
Aut – autonomii	-0,15	–
Agg – agresji	-0,37	0,05
Cha – zmiany	0,27	–
Suc – wsparcia	-0,47	0,01
Aba – poniżania się	-0,21	–
Def – podporządkowania	0,29	–
Crs – gotowość na pomoc	-0,64	0,0001
S-Cn – samokontrola	0,11	–
S-Cfd – zaufanie do siebie	0,62	0,0001
P-Adj – przystosowanie osobiste	0,72	0,0001
Iss – idealny obraz siebie	0,75	0,0001
Cps – osobowość twórcza	0,35	0,05
Mls – uzdolnienia przywódcze	0,62	0,0001
Mas – męskość	0,21	–

Fem – kobiecość	0,20	–
CP – Rodzic krytyczny	-0,18	–
NP – Rodzic opiekuńczy	0,79	0,0001
A – Dorosły	0,47	0,01
FC – Dziecko wolne	0,43	0,01
AC – Dziecko adaptowane	-0,74	0,0001
A-1 Wysoka oryginalność, niska inteligencja	-0,09	–
A-2 Wysoka oryginalność, wysoka inteligencja	-0,15	–
A-3 Niska oryginalność, niska inteligencja	0,49	0,01
A-4 Niska oryginalność, wysoka inteligencja	0,38	0,05

Analizując związki między wskaźnikiem samoakceptacji a cechami realnego obrazu siebie u osób androgynicznych, można stwierdzić dodatnie korelacje z następującymi skalami potrzeb: osiągnięć (Ach), dominacji (Dom), wytrwałości (End), rozumienia siebie i innych (Int), opiekowania się (Nur), afiliacji (Aff), kontaktów heteroseksualnych (Het), oraz ujemne między skalami: agresji (Agg) i wsparcia (Suc). Oznacza to, że wysoki poziom samoakceptacji współwystępuje z takimi cechami, jak pracowitość, ukierunkowanie na realizację celów, zaznaczanie własnego ja, umiejętność kierowania działaniami grupowymi, śmiałość, szukanie kontaktów z innymi ludźmi i wchodzenie z nimi w bliskie relacje. Niski poziom samoakceptacji siebie łączy się natomiast z konfliktowością, impulsywnością, nastawieniem na rywalizację, a jednocześnie z brakiem zaufania we własne możliwości i skłonnością do ucieczki w marzenia.

W skalach tematycznych dodatnie zależności wystąpiły między wskaźnikiem samoakceptacji a skalą zaufania do siebie (S-Cfd), przystosowania osobistego (P-Adj), idealnego obrazu siebie (Iss), osobowości twórczej (Cps) i uzdolnień przywódczych (Mls), zaś ujemna zależność – między skalą gotowości na pomoc (Crs). Uzyskane rezultaty analiz statystycznych wskazują, że wysoki poziom samoakceptacji siebie wiąże się z podejmowaniem inicjatyw, przedsiębiorczością, poczuciem kompetencji, pozytywną postawą wobec życia, efektywnością, szerokimi zainteresowaniami, ekspresywnością i otwartością na nowe wyzwania. Niska akceptacja siebie natomiast współwystępuje ze wstydlivością, z poczuciem niezadowolenia z życia oraz z trudnościami w nawiązywaniu kontaktów.

W odniesieniu do skal analizy transakcyjnej istotne dodatnie korelacje ujawniły się między wskaźnikiem samoakceptacji a skalami: rodzic opiekuńczy (NP), dorosły (A) i dziecko wolne (FC), a ujemne – w skali dziecko adaptowane (AC). Otrzymane wyniki świadczą o tym, że wysoka samoakceptacja u osób androgynicznych łączy się z odpowiedzialnością, tolerancją i szacunkiem wobec innych oraz umiejętnością cieszenia się życiem. Niski poziom akceptacji siebie związany jest z kolei z egocentryzmem, niepewnością, lękliwością i zachowaniami autodestrukcyjnymi.

2.2. Samoakceptacja u osób krzyżowo określonych seksualnie

W drugiej kolejności przeanalizowano, jakie cechy obrazu siebie wpływają na akceptację siebie przez osoby krzyżowo określone seksualnie (tab. 5).

W zakresie skal potrzeb testu ACL wystąpiły bardzo istotne statystycznie, dodatnie zależności między wskaźnikiem samoakceptacji ($s = Fav/UnFav$) u osób krzyżowo określonych seksualnie a cechami ich aktualnego obrazu siebie, takimi jak: potrzeba wytrwałości (End), porządku (Ord), rozumienia siebie i innych (Int), opiekowania się (Nur), afiliacji (Aff), kontaktów heteroseksualnych (Het), podporządkowania (Def). Statystycznie istotne ujemne zależności stwierdzono między wskaźnikiem samoakceptacji a potrzebą autonomii (Aut) i agresji (Agg).

Wyniki te wskazują, że osoby krzyżowo określone seksualnie cechuje tym wyższy poziom samoakceptacji, im bardziej wytrwale realizują one podjęte działania, są dobrze zorganizowane, logiczne i przewidujące, stałe w kontrolowaniu impulsów, o szerokich zainteresowaniach, ciekawe świata, współpracujące, taktowne, towarzyskie. Natomiast niski poziom samoakceptacji łączy się z unikaniem ryzyka, poddawaniem się kierownictwu innych, impulsywnością.

W skalach tematycznych istotne dodatnie zależności wystąpiły między wskaźnikiem samoakceptacji a skalą przystosowania osobistego (P-Adj) i skalą uzdolnień przywódczych (Mls), zaś związek ujemny – między wskaźnikiem samoakceptacji a skalą gotowości na pomoc (Crs). Rezultaty te wskazują, że poziom samoakceptacji będzie tym wyższy u badanych osób, im lepsze będą ich zdolności przystosowawcze, pozytywna postawa wobec życia, inicjatywa i zaufanie do własnych możliwości.

Niski poziom samoakceptacji jest związany z brakiem zaufania do siebie, nieumiejętnością cieszenia się z życia oraz poczuciem opuszczenia.

Tab. 5. Współczynniki korelacji między wskaźnikiem samoakceptacji a aktualnym obrazem siebie u osób krzyżowo określonych seksualnie

Skale testu ACL	Współczynniki korelacji <i>r</i> Pearsona	<i>p</i> <
Nck – ogólna liczba przymiotników	-0,14	–
Fav – liczba przymiotników pozytywnych	0,89	0,0001
Ufv – liczba przymiotników negatywnych	-0,88	0,0001
Com – typowość	0,53	0,05
Ach – osiągnięć	0,10	–
Dom – dominacji	0,24	–
End – wytrwałości	0,61	0,02
Ord – porządku	0,52	0,05
Int – rozumienia siebie i innych	0,65	0,01
Nur – opiekowania się	0,74	0,01
Aff – afiliacji	0,72	0,01
Het – kontaktów heteroseksualnych	0,59	0,05
Exh – ujawniania się	-0,36	–
Aut – autonomii	-0,52	0,05
Agg – agresji	-0,70	0,01
Cha – zmiany	-0,27	–
Suc – wsparcia	-0,26	–
Aba – poniżania się	-0,03	–
Def – podporządkowania	0,65	0,01
Crs – gotowość na pomoc	-0,61	0,02
S- Cn – samokontrola	0,47	–
S-Cfd – zaufanie do siebie	0,36	–
P-Adj – przystosowanie osobiste	0,73	0,01
Iss – idealny obraz siebie	0,20	–
Cps – osobowość twórcza	-0,08	–
Mls – uzdolnienia przywódcze	0,71	0,01
Mas – męskość	-0,11	–
Fem – kobiecość	0,20	–

CP – Rodzic krytyczny	-0,69	0,01
NP – Rodzic opiekuńczy	0,89	0,001
A – Dorosły	0,56	0,05
FC – Dziecko wolne	0,12	–
AC – Dziecko adaptowane	-0,85	0,0001
A-1 Wysoka oryginalność, niska inteligencja	-0,33	–
A-2 Wysoka oryginalność, wysoka inteligencja	-0,58	0,05
A-3 Niska oryginalność, niska inteligencja	0,61	0,02
A-4 Niska oryginalność, wysoka inteligencja	0,52	0,05

Istotne statystyczne zależności otrzymano między wskaźnikiem samoakceptacji a wszystkimi skalami analizy transakcyjnej. Dodatkowo korelacje stwierdzono między następującymi skalami: rodzica opiekuńczego (NP) i dorosłego (A), zaś ujemne – między skalą rodzica krytycznego (CP) i dziecka adaptowanego (AC). Oznacza to, że wysoki poziom samoakceptacji wiąże się z ambicją, skoncentrowaniem na pracy, przywiązaniem do wartości, zdyscyplinowaniem wewnętrznym, natomiast niski poziom samoakceptacji łączy się z nastawieniem sceptycznym, obojętnością na sprawy innych, narcyzmem, brakiem niezależności, unikaniem bezpośredniej konfrontacji, ucieczką w marzenia i fantazje.

W interpretacji wyników pominięto skale Welsha, gdyż są one najslabiej opracowane i trudne do interpretacji.

2.3. Samoakceptacja u osób określonych seksualnie

Następny etap pracy ukazuje, z jakimi cechami obrazu siebie związana jest samoakceptacja u osób określonych seksualnie, czyli kobiecych kobiet i męskich mężczyzn (tab. 6).

W zakresie skal potrzeb testu ACL istotnie statystycznie dodatnie korelacje u osób określonych seksualnie wystąpiły między wskaźnikiem samoakceptacji a potrzebami: osiągnięć (Ach), dominacji (Dom), wytrwałości (End), porządku (Ord), rozumienia siebie i innych (Int), opiekowania się (Nur), afiliacji (Aff), kontaktów heteroseksualnych (Het) i podporządkowania (Def). Statystycznie istotne ujemne zależności stwierdzono między wskaźnikiem samoakceptacji a potrzebami autonomii (Aut) i agresji (Agg).

Otrzymane wyniki świadczą o tym, że osoby określone seksualnie mają tym wyższy poziom akceptacji siebie, im bardziej osiągają zamierzone cele, są zdecydowane, ambitne, pracowite, ufają we własne możliwości, są nastawione na odkrywanie świata, przyjazne w relacjach z innymi ludźmi, empatyczne i współczujące. Niska akceptacja siebie koreluje natomiast z unikaniem ryzyka, niekontrolowaniem swoich reakcji, egoizmem i brakiem wyrozumiałości.

W skalach tematycznych istotne dodatnie zależności wystąpiły między wskaźnikiem samoakceptacji a skalą zaufania do siebie (S-Cfd), przystosowania osobistego (P-Adj), idealnego obrazu siebie (Iss), uzdolnień przywódczych (MIs) i kobiecości (Fem). Ujemny związek wystąpił natomiast między wskaźnikiem samoakceptacji a skalą gotowości na pomoc (Crs). Można przypuszczać, że wysoka samoakceptacja u badanych osób związana jest z zaufaniem do swoich zdolności, przedsiębiorczością, stanowczością, towarzyskością, umiejętnością radzenia sobie ze stresami i napięciami, uwrażliwieniem na innych i empatią.

Tab. 6. Współczynniki korelacji między wskaźnikiem samoakceptacji a aktualnym obrazem siebie u osób określonych seksualnie

Skale testu ACL	Współczynniki korelacji <i>r</i> Pearsona	<i>p</i> <
Nck – ogólna liczba przymiotników	0,24	–
Fav – liczba przymiotników pozytywnych	0,90	0,0001
Ufv – liczba przymiotników negatywnych	-0,78	0,0001
Com – typowość	0,56	0,0001
Ach – osiągnięć	0,48	0,001
Dom – dominacji	0,33	0,05
End – wytrwałości	0,60	0,0001
Ord – porządku	0,48	0,001
Int – rozumienia siebie i innych	0,67	0,0001
Nur – opiekowania się	0,77	0,0001
Aff – afiliacji	0,77	0,0001
Het – kontaktów heteroseksualnych	0,57	0,001
Exh – ujawniania się	0,11	–
Aut – autonomii	-0,39	0,01

Agg – agresji	-0,30	0,05
Cha – zmiany	-0,12	–
Suc – wsparcia	-0,13	–
Aba – poniżania się	-0,05	–
Def – podporządkowania	0,43	0,01
Crs – gotowość na pomoc	-0,46	0,01
S-Cn – samokontrola	0,28	–
S-Cfd – zaufanie do siebie	0,50	0,001
P-Adj – przystosowanie osobiste	0,64	0,0001
Iss – idealny obraz siebie	0,68	0,0001
Cps – osobowość twórcza	0,13	–
MIs – uzdolnienia przywódcze	0,64	0,0001
Mas – męskość	0,20	–
Fem – kobiecość	0,44	0,01
CP – Rodzic krytyczny	-0,45	0,01
NP – Rodzic opiekuńczy	0,86	0,0001
A – Dorosły	0,62	0,0001
FC – Dziecko wolne	0,20	–
AC – Dziecko adaptowane	-0,51	0,0001
A-1 Wysoka oryginalność, niska inteligencja	-0,17	–
A-2 Wysoka oryginalność, wysoka inteligencja	-0,34	0,02
A-3 Niska oryginalność, niska inteligencja	0,65	0,0001
A-4 Niska oryginalność, wysoka inteligencja	0,44	0,01

Otrzymano istotne statystycznie zależności między wskaźnikiem samoakceptacji a wszystkimi skalami analizy transakcyjnej. Dodatkowo zależności stwierdzono między skalami: rodzic opiekuńczy (NP) i dorosły (A), ujemne – między skalami rodzic krytyczny (CP) i dziecko adaptowane (AC). Otrzymane rezultaty wskazują, że osoby krzyżowo określone seksualnie z wysokim poziomem akceptacji siebie są autonomiczne, odpowiedzialne za siebie, uczynne, skuteczne w stawianiu czoła wymogom życia i pracy, a jednocześnie wrażliwe i pomagające innym.

2.4. Samoakceptacja u osób nieokreślonych seksualnie

Ostatni etap analiz ukaze, z jakimi cechami osobowości związana jest akceptacja siebie u osób nieokreślonych seksualnie (tab. 7).

W zakresie skal potrzeb testu ACL zaznaczyły się istotne statystycznie dodatnie zależności między wskaźnikiem samoakceptacji a potrzebami: wytrwałości (End), porządku (Ord), opiekowania się (Nur), afiliacji (Aff), kontaktów heteroseksualnych (Het). Oznacza to, że wysoki poziom samoakceptacji koreluje z poczuciem obowiązku, sumiennością w pracy, stałością i kontrolowaniem impulsów, łatwością współpracy z innymi, taktem, serdecznością oraz towarzyskością.

W skalach tematycznych istotne dodatnie zależności wystąpiły między wskaźnikiem samoakceptacji a skalami: przystosowania osobistego (P-Adj), idealnego obrazu siebie (Iss), uzdolnień przywódczych (Mls). Wyniki te wskazują, że badane osoby cechuje tym wyższy poziom samoakceptacji, im bardziej pozytywna jest ich postawa wobec życia, im bardziej są zorganizowane i osiągają życiowe cele oraz ufają swoim zdolnościom.

W skalach analizy transakcyjnej dodatnie zależności stwierdzono między wskaźnikiem samoakceptacji a skalami: rodzic opiekuńczy (NP) i dorosły (A).

Tab. 7. Współczynniki korelacji między wskaźnikiem samoakceptacji a aktualnym obrazem siebie u osób nieokreślonych seksualnie

Skale testu ACL	Współczynniki korelacji <i>r</i> Pearsona	<i>p</i> <
Nck – ogólna liczba przymiotników	-0,13	–
Fav – liczba przymiotników pozytywnych	0,94	0,0001
Ufv – liczba przymiotników negatywnych	-0,89	0,0001
Com – typowość	0,38	–
Ach – osiągnięć	0,43	–
Dom – dominacji	0,38	–
End – wytrwałości	0,78	0,0001
Ord – porządku	0,62	0,01
Int – rozumienia siebie i innych	0,47	–
Nur – opiekowania się	0,95	0,0001
Aff – afiliacji	0,78	0,0001

Het – kontaktów heteroseksualnych	0,69	0,01
Exh – ujawniania się	0,26	–
Aut – autonomii	-0,15	–
Agg – agresji	-0,22	–
Cha – zmiany	-0,03	–
Suc – wsparcia	-0,44	–
Aba – poniżania się	-0,34	–
Def – podporządkowania	0,25	–
Crs – gotowość na pomoc	-0,01	–
S- Cn – samokontrola	0,14	–
S-Cfd – zaufanie do siebie	0,42	–
P-Adj – przystosowanie osobiste	0,68	0,01
Iss – idealny obraz siebie	0,68	0,01
Cps – osobowość twórcza	0,15	–
Mls – uzdolnienia przywódcze	0,54	0,05
Mas – męskość	-0,09	–
Fem – kobiecość	0,47	–
CP – Rodzic krytyczny	-0,38	–
NP – Rodzic opiekuńczy	0,90	0,0001
A – Dorosły	0,61	0,01
FC – Dziecko wolne	0,45	–
AC – Dziecko adaptowane	-0,53	0,05
A-1 Wysoka oryginalność, niska inteligencja	-0,42	–
A-2 Wysoka oryginalność, wysoka inteligencja	-0,32	–
A-3 Niska oryginalność, niska inteligencja	0,82	0,0001
A-4 Niska oryginalność, wysoka inteligencja	0,11	–

Ujemne zależności stwierdzono zaś ze skalą dziecka adaptowanego (AC). Uzyskane wyniki świadczą o tym, że wysoki poziom samoakceptacji związany jest z poczuciem odpowiedzialności, umiejętnością racjonalnego rozwiązywania problemów oraz z dyscypliną wewnętrzną i wydajnością. Niski

poziom akceptacji siebie oznacza brak niezależności, uleganie dezorganizacji pod wpływem stresu i traumy oraz tendencje uciekania w świat fantazji.

V WNIOSKI

Opierając się na przeprowadzonych analizach, sformułowano następujące wnioski:

1. Najwyższy poziom samoakceptacji mają osoby androgyniczne, zaś najniższy osoby nieokreślone seksualnie.

2. Akceptacja siebie u osób androgynicznych łączy się z takimi cechami i umiejętnościami, jak pracowitość, ukierunkowanie na realizację celów, zaznaczanie własnego ja, umiejętność kierowania działaniami grupowymi, śmiałość, szukanie kontaktów z innymi ludźmi i wchodzenie z nimi w bliskie relacje, podejmowanie inicjatyw, przedsiębiorczość, poczucie kompetencji, pozytywna postawa wobec życia, efektywność, szerokie zainteresowania, ekspresywność i otwartość na nowe wyzwania, odpowiedzialność, tolerancja i szacunek wobec innych oraz umiejętność cieszenia się życiem.

3. Akceptacja siebie u osób krzyżowo określonych seksualnie łączy się z wytrwałością, logicznością w działaniu, przewidywalnością, kontrolowaniem impulsów, umiejętnością współpracy, taktem, towarzyskością, skoncentrowaniem na pracy, przywiązaniem do wartości, zdyscyplinowaniem wewnętrznym.

4. Akceptacja siebie u osób określonych seksualnie związana jest z takimi cechami, jak zdecydowanie, ufność we własne możliwości, przedsiębiorczość, stanowczość, towarzyskość, umiejętność radzenia sobie ze stresem i napięciami, empatia, odpowiedzialność za siebie, uwrażliwienie na innych.

5. Akceptacja siebie u osób nieokreślonych seksualnie współwystępuje z następującymi cechami: sumienność w pracy, stałość i kontrolowanie impulsów, łatwość współpracy z innymi, takt, serdeczność, towarzyskość, zorganizowanie, umiejętność racjonalnego rozwiązywania problemów oraz dyscyplina wewnętrzna i wydajność.

VI. OMÓWIENIE WYNIKÓW BADAŃ

Wyniki przeprowadzonych badań potwierdziły pierwszą z postawionych hipotez i wyraźnie wskazują na to, że istnieją różnice w poziomach samoakceptacji u osób o określonym typie płci psychologicznej. Okazuje się, że

najwyższy poziom samoakceptacji (1,09) charakteryzuje osoby androgyniczne. Nieco niższy wskaźnik (0,95) uzyskały osoby krzyżowo określone seksualnie i osoby określone seksualnie (0,91), zaś najniższy – nieokreślone seksualnie (0,85). Tę grupę cechuje tym samym najniższy poziom akceptacji siebie. Między grupami androgyniczną i określoną seksualnie oraz androgyniczną i nieokreśloną seksualnie różnice te są istotne statystycznie. Podobne wyniki otrzymano w innych polskich badaniach¹¹

Badania nie potwierdziły w całości hipotezy drugiej. Okazało się bowiem, że poziom samoakceptacji jest wyższy u osób krzyżowo określonych seksualnie, a nie – jak zakładano – u osób określonych seksualnie. W tym zakresie należy tę hipotezę odrzucić. Potwierdziło się natomiast założenie co do osób androgynicznych, w przypadku których poziom samoakceptacji jest wyższy od poziomu samoakceptacji wszystkich pozostałych typów płci psychologicznej; w tym zakresie można tę hipotezę przyjąć.

Otrzymane wyniki w pewnym sensie mogą niejako potwierdzać poglądy S. L. Bem, która właśnie w androgynii upatruje normę psychiczną funkcjonowania płci, twierdząc, że integracja pierwiastków męskiego i żeńskiego umożliwia większą elastyczność i otwartość w różnych sytuacjach. Osoby androgyniczne są najbardziej elastyczne społecznie, mają wysokie zdolności przystosowawcze; z jednej strony – emocjonalne, empatyczne, zaś z drugiej – energiczne i dominatywne, z wysoką samooceną i pozytywnym obrazem siebie. To silne osobowości. Androgyniczne kobiety mają wysoką motywację osiągnięć, wybierają zawody nietypowe dla kobiet, lubią dominować, lepiej funkcjonują w świecie męskich standardów¹² Androgyniczni mężczyźni potrafią być opiekuńczy, łagodni, spokojni, otwarci, uzewnętrzniający swoje uczucia, nie gubiąc jednocześnie asertywności, stanowczości, niezależności. Osobowości androgyniczne są skłonne do angażowania się w czynności niezależnie od ich stereotypowej męskiej czy kobiecej etykiety.

Fakt uzyskania przez osoby określone seksualnie dopiero trzeciego wyniku koresponduje z wynikami badań wskazujących, że typowe kobiety mają wyższy poziom lęku, niższą samoocenę i niską społeczną akceptację. Typowi

---

¹¹ Zob. A. D a k o w i c z, *Płeć psychiczna a poziom samoaktualizacji*, Białystok 2000; t e n ż e, *Obraz siebie u osób o różnym typie płci psychologicznej*, [w:] *Psychologia w perspektywie XXI wieku. XXXI Zjazd Naukowy PTP Lublin 5-8 września 2002*, „Abstrakty” (Lublin) 2002.

¹² J. M i l u s k a, *Role płciowe człowieka w cyklu życia. Przegląd koncepcji i badań*, „Psychologia Wychowawcza”, 42(1999), nr 5, s. 394.

mężczyźni charakteryzują się również niską samoakceptacją, wysokim lękiem, gorszym przystosowaniem w małżeństwie, mniejszą zdolnością rozwiązywania problemów i motywacją osiągnięć. Ponadto typowość psychiczna koreluje z niższą inteligencją ogólną, mniejszą wyobraźnią przestrzenną i zdolnościami twórczymi¹³ Nie brak jednak poglądów przeciwnych do powyższych, i udowadniających, że męskość idzie w parze z wysoką samoocena, zaufaniem do siebie, świadomością społecznych kompetencji, przystosowaniem społecznym, niskim poziomem lęku. Kobiecość zaś oznacza dobrą jakość kontaktów społecznych, przystosowanie do związku małżeńskiego i satysfakcję z małżeństwa, które zajmuje wysokie miejsce, wraz z rodziną, w hierarchii wartości¹⁴

Według niektórych autorów u męskich mężczyzn ujawnia się wysoki poziom dominacji, agresywności, aktywności, egocentryzmu, zaś u kobiecych kobiet podporządkowanie się, empatia, konformizm, potrzeba nawiązywania kontaktów, przyjacielskość¹⁵ Natomiast u osób o krzyżowo określonych cechach płci obserwuje się wyższy poziom rozwoju intelektualnego. Męskie kobiety są częściej ekstrawertyczkami, mają potrzebę dominacji i przywiązują większe znaczenie do pracy zawodowej, zaś kobiece mężczyźni – bardziej konformistyczni, niepewni, o niskim poziomie aspiracji zawodowych.

Zgodność poglądów dotyczy jedynie osób nieokreślonych seksualnie. Uważa się bowiem, że mają one problemy ze społecznym przystosowaniem, osiągają najniższe wyniki na skalach pewności siebie, co wiąże się z podatnością na depresję, niską samoocena, wyalienowaniem, biernością i chwiejnością emocjonalną¹⁶

Omawiane zagadnienie wydaje się interesujące i jest niewątpliwie wyzwaniem dla badaczy, mimo że nie ze wszystkimi poglądami twórców tego kierunku można się zgodzić. Trudno też przeprowadzić dokładniejszą i głębszą interpretację otrzymanych wyników, bowiem brakuje badań, które umożliwiłyby analizę porównawczą. Istniejące prace na temat akceptacji odnoszą się głównie do grup klinicznych, a wskaźnik akceptacji liczony jest zazwyczaj według innego wzoru (wskaźnik D)¹⁷ Interesującym przedsięwzięciem było-

---

¹³ M. S t r y k o w s k a, *Tożsamość płciowa kobiet a ich funkcjonowanie zawodowe*, „Przegląd Psychologiczny”, 25(1991), nr 1, s. 126.

¹⁴ M i l u s k a, art. cyt., s. 394.

¹⁵ Tamże, s. 395.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Zob. A. C i u p a k, *Poziom i struktura samoakceptacji u pacjentów uzależnionych od*

by przeprowadzenie badań dotyczących płci psychologicznej wśród osób pracujących w różnych zawodach w kontekście efektywności ich pracy, uwzględniając płęć biologiczną. Ciekawych danych mogą także dostarczyć – analogiczne jak w niniejszej pracy – badania osób o orientacji homoseksualnej.

BIBLIOGRAFIA

- B e m S. L.: The Measurement of Psychological Androgyny, „Journal of Consulting and Clinical Psychology”, 1974, nr 42, s. 155-162.
- B e m S. L.: Sex Role Adaptability: One Consequence of Psychological Androgyny, „Journal of Personality and Social Psychology”, 1975, nr 31, s. 634-643.
- B e m S. L.: Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing, „Psychological Review”, 1981, nr 88, s. 354-364.
- B e m S. L.: Androgynia psychiczna a tożsamość płciowa, [w:] Ph. Zimbardo, F. L. Ruch, Psychologia i życie, Warszawa 1988, s. 435-438.
- B e m L. S.: Męskość i kobiecość. O różnicach wynikających z płci, Gdańsk 2000.
- C h u c h r a M., P a w ł o w s k a B.: Akceptacja siebie chorych na schizofrenię paranoidalną, „Badania nad schizofrenią”, 2002/2003, nr 4, s. 29-36.
- C i u p a k A.: Poziom i struktura samoakceptacji u pacjentów uzależnionych od alkoholu (mps pracy doktorskiej – Biblioteka KUL, Lublin 1992).
- D a k o w i c z A.: Płeć psychiczna a poziom samoaktualizacji, Białystok 2000.
- D a k o w i c z A.: Obraz siebie u osób o różnym typie płci psychologicznej, [w:] Psychologia w perspektywie XXI wieku. XXXI Zjazd Naukowy PTP. Lublin 5-8 września 2002, „Abstrakty” (Lublin) 2002.
- G o u g h H. G., H e i l b r u n A. B.: The Adjective Check List. Manual (rew. ed.), Palo Alto: Consulting Psychologists Press 1980.
- J u r o s A., O l e ś P.: Struktura czynnikowa i skupieniowa Testu Przymiotnikowego ACL H. G. Gougha i A. B. Heilbruna, [w:] Z psychometrycznych problemów diagnostyki psychologicznej, red. J. Brzeziński, E. Hornowska, Poznań 1993, s. 171-201.

---

alkoholu (mps pracy doktorskiej – Biblioteka KUL, Lublin 1992); M. C h u c h r a, B. P a w ł o w s k a, *Akceptacja siebie chorych na schizofrenię paranoidalną*, „Badania nad schizofrenią”, 2002/2003, nr 4, s. 29-36; B. P a w ł o w s k a, *Akceptacja siebie i akceptacja innych u osób z zaburzeniami nerwicowymi. Interpretacja w ujęciu analizy transakcyjnej* (mps pracy doktorskiej – Biblioteka AM, Lublin 2000); B. P a w ł o w s k a, M. C h u c h r a, *Akceptacja siebie i rodziców przez kobiety z jądłowstrętem psychicznym*, „Psychiatria Polska” 38(2004), nr 6, s. 1031-1042.

- K o r z e n i e w s k a M.: Idea androgynii a jej użyteczność z punktu widzenia męskich interesów – ujęcie feministyczne, „Nowiny Psychologiczne”, 1998, nr 3, s. 79-93.
- K u c z y ń s k a A.: Inwentarz do oceny płci psychologicznej, Warszawa 1992.
- M i l u s k a J.: Role płciowe człowieka w cyklu życia. Przegląd koncepcji i badań, „Psychologia Wychowawcza”, 42(1999), nr 5, s. 385-399.
- P a w ł o w s k a B.: Akceptacja siebie i akceptacja innych u osób z zaburzeniami nerwicowymi. Interpretacja w ujęciu analizy transakcyjnej (mps pracy doktorskiej – Biblioteka AM, Lublin 2000).
- P a w ł o w s k a B., C h u c h r a M.: Akceptacja siebie i rodziców przez kobiety z jądłowstrętem psychicznym, „Psychiatria Polska”, 38(2004), nr 6, s. 1031-1042.
- S t r y k o w s k a M.: Tożsamość płciowa kobiet a ich funkcjonowanie zawodowe, „Przegląd Psychologiczny”, 25(1991), nr 1, s. 123-135.
- W o l i ń s k a J. M., D r w a l R. Ł.: Test Przymiotnikowy (ACL) H. G. Gougha i A. B. Heilbruna w badaniach samooceny i percepcji społecznej, [w:] Adaptacja kwestionariuszy osobowości, red. P. Brzozowski, Warszawa 1995, s. 67-92.

SELF-ACCEPTANCE IN STUDENTS OF DEFINITE PSYCHOLOGICAL SEX

S u m m a r y

The issue of psychological sex is a relatively new and intriguing research problem in psychology, a problem that raises many questions. The present study attempts to broaden this issue in the aspect of self-acceptance. 107 students were tested by means of A. Kuczyńska's Inventory for the assessment of psychological sex (IPP) and H. G. Gough's and A. B. Heilbrun's Adjective Test (ACL). The indicator of self-acceptance was calculated according to the Fav/Unfav formula, and then compared within the four types of psychological sex.

Translated by Jan Kłós

Słowa kluczowe: schemat płci, samoakceptacja (akceptacja siebie).

Key words: gender sex, self-acceptance (acceptance of oneself).